

Handl. P. 6. No. 2. 1930.
T.L.V. N.I.

 Stichting Papua
Cultureel Erfgoed

00 / 140 / W

HET HOOFDENVRAAGSTUK IN NOORD-OOST NIEUW GUINEE.

DOOR

N. HALIE.

Gezaghebber van Hollandia.

Waar vooral gedurende de laatste jaren een streven merkbaar is om de adat-instellingen der verschillende bevolkingsgroepen van Nederlandsch-Indië meer recht te doen wedervaren en het hoofdenbestuur daarbij een belangrijk vraagstuk oplevert, lijkt het mij thans het juiste moment om deze materie, voor zoover zij meer in het bijzonder de onderafdeeling Hollandia betreft, aan eene zoo beknopt mogelijke beschouwing te onderwerpen.

Teruggaande tot den tijd dat de eerste bestuurspost aan de Humboldtsbaai werd gesticht, troffen wij hier een door geen oppergezag beheerschte inheemsche maatschappij, die zich aan geen andere regelen dan die van eenige duizenden jaren her gebonden wist. Het steentijdperk was in al zijn uitingen en primitieve vormen nog voorhanden, de gebruiken waren barbaarsch en bloedgierig, terwijl men van huis uit een uitgesproken hekel had aan goede trouw.

Verdeeld en onderverdeeld in vaak minimale gemeenschappen bloeiden vijandschap en moordlust op weligen bodem.

In geen enkele streek van de Mamberamo tot aan de Duitsche grens werd een stam aangetroffen die uithoofde van betere leiding op een machtspositie van eenig belang kon bogen. Men stelde zich reeds tevreden met eenige zeggingschap over de onmiddellijke omgeving, doch wist blijkbaar van de eigen kracht niet voldoende te profiteeren om in wijden kring een overmachtige positie in te nemen, zoodat zelfs zeer volkrijke nederzettingen zich slechts wisten te doen gelden in een opmerkelijk klein gebied.

De reden van dit in een ongebonden maatschappij zoo typeerend verschijnsel bleek hoofdzakelijk te zijn het gemis aan centrale leiding.

Toen de eerste bestuursambtenaren zich zetten aan de taak om

nauwer contact met de bevolking aan te knopen, zagen zij zich dan ook voor eene eigenaardige puzzle geplaatst.

Niet alleen toch bleek van een centraal gezag in de nederzettingen zeer weinig naar buiten, maar bovenal was het gesloten karakter, gepaard aan het wantrouwen van den Papoea, een groote handicap om in de adatverhoudingen der bevolking door te dringen.

Voor zoover pogingen in het werk werden gesteld om den juisten man, in casu het adathoofd eener nederzetting, in de hand te krijgen teneinde het contact met de bevolking te bevorderen, leden deze gedeeltelijk schipbreuk op den onwil om deze voorgangers bekend te maken. Men vond het blijkbaar voldoende om een ander lid der gemeenschap, dat zoo mogelijk eenige woorden Maleisch sprak, naar voren te schuiven en daarmee aan den wensch van de vreemde indringers te voldoen.

Van het standpunt dezer primitieven bezien was deze geste een meesterlijke zet om aan den invloed der vreemde heerschers te ontkomen, althans dien invloed zoo veel mogelijk te remmen. Eerst vele jaren later zou blijken van hoeveel belang deze voorzichtige houding is geweest.

Weinig bespeurende dus van een centraal gezag en om den tuin geleid door het naar voren brengen van eenige drieste of Maleisch sprekende personen, werden alom door het bestuur kamponghoofden aangesteld die niet alleen een quantité négligible in de inheemsche maatschappij waren, doch tevens een sterken rem tegen het verwerven van den noodigen invloed op de bevolking. De lukraak tot kamponghoofd benoemde personen waren niet dan ledepoppen in de handen hunner adathoofden, die zelve achter de schermen bleven.

Het Westelijk deel.

Daar waar dit centraal gezag achter de schermen ontbrak was men blijkbaar zoo belust op een titel, dat in het Westelijke gedeelte der onderafdeeling, van Demta baai tot Mamberamo, een handvol titels in elke nederzetting werd uitgedeeld, die elk voor zich den eigenaar het gewichtigste air onder zijn dorpsgenooten verzekerde.

Zoo wist men tot voor kort nog niet goed aan wien men zich te houden had: was nu de korano, of was de kapitan laoet dan wel de djoeroebahasa of mandoer de mañ?

Al deze fraaie benamingen, door de vreemdelingen ingevoerd, dienden slechts om naast het wekken van een goeden indruk, tevens te kunnen beschikken over tusschenpersonen die de aanraking met de

bevolking eenigszins konden vergemakkelijken. Dat zij niet de minste zeggingschap over hunne omgeving hadden, deed er minder toe. Men kende nu eenmaal geen hoofden in de kampongs ten Westen van Denta en beschouwde dus de benoeming van allerlei functionarissen door het Gouvernement (van het Zelfbestuur van Tidore wist men niets) als eene aardigheid voor de betrokkenen, doch als een onnutte vertooning voor de gemeenschap. In den krijg trad de meest dappere als voorganger op en een oud ervaren krijger had, op zijn lauweren rustende, wel eenig gezag, doch niet meer dan hetgeen voortvloeit uit het respect van minder ervarenen voor den man van ondervinding.

In het dagelijksch leven was een met gezag bekleede voorganger onbekend. Noch eene dorpshef, noch een familiehoofd troonde boven de massa. Geschillen werden bij onderlinge overeenkomst tusschen partijen, zoo noodig met welwillende medewerking van vrienden, uit den weg geruimd.

Kwam men tot geen bevredigende oplossing, dan werd wel eens naar de niboeng-latten en een enkele maal naar de wapens gegrepen, doch over het algemeen heerschte er vrede in eigen kring. Tusschen de kampongs onderling werd in den regel minder consideratie gebruikt. De tegenstelling van kust- tot binnenlandbewoner leverde vele conflicten die met pijl en boog werden beslist, terwijl de daarbij opgedane ervaringen en heldenmoed menigmaal een gelegenheid zochten om in de onmiddellijke nabijheid de leering in praktijk te brengen.

Niettemin leverden meerdere kampongs die op de eilanden waren gevestigd een beeld van volkomen vrede, zoodat o.a. de kampong Pedena zich er op beroemt, nog nimmer een mensch te hebben gedood.

In den loop van den tijd toen het bestuur vasteren voet kreeg in die streken, bleef er met het oog op bovengeschetste maatschappelijke verhouding niet anders over dan het steunen der reeds aangestelde hoofden opdat deze zich in hunne moeilijke positie zouden kunnen handhaven. Vlot ging dit, tengevolge van ongeschikt bestuurspersoneel eenerzijds en de communale en animistische gebruiken der bevolking anderzijds, niet bepaald. De gewoonte om van oudsher geen gezag boven zich te dulden woog ten deze nog niet zoo zwaar als de vrees die de aangestelde voorgangers werd ingeboezemd door de openlijke of bedekte bedreigingen met bezwering van terzake kundigen. De oudere karawarie voorgangers, leiders van het geestelijke leven, waren gevreesd om hunne bekendheid met de geestenwereld. Deze medicijn-

mannen stonden voor eenig materieel gewin een ieder ten dienste die iets tegen den nieuwen kampongleider mocht hebben, wat niet naliet diens positie tenslotte tot een alles behalve benijdenswaardige te maken.

Aan de eene zijde de steeds scherper gestelde eischen van het bestuur, aan de andere de vrees voor onaangenaamheden met de dorpsgenooten, bleken deze korano's, kapitans, mandoers en djoeroebahasa's met hunne eertijds zoo gewaardeerde titels tenslotte een slechte keus te hebben gedaan.

Van beide zijden gedrukt en op de vingers gekeken gaven al spoedig de zwakkere broeders zich gewonnen en namen ontslag, meer door de vrees voor de eigen maatschappelijke gebruiken dan voor de door het bestuur uitgeoefende contrôle. De oude instellingen wonnen het glansrijk van de nieuwe en langen tijd had het er allen schijn van dat een behoorlijk hoofdenbestuur ten westen van Demta een onbereikbaar ideaal zou blijven.

Na verloop van tijd, toen de ambtenaren eenigszins in het zieleven van den Papoea waren doorgedrongen, de geestenhuisen en zwelgpertijen met hunne uitspattingen op velerlei gebied waren opgeheven en de bevolking een beter inzicht in het bestuurswerk kreeg, terwijl zij zich langzamerhand in het onvermijdelijke leerde schikken, kwam de gelegenheid om den persoon van den dorpsvoorganger meer gezag over zijne omgeving bij te doen brengen. Met taaie volharding werd aan zijn reconstructie gearbeid, tegenover bevolking zoowel als vreemdelingen zijn positie versterkt en hijzelf doordrongen van de noodzakelijkheid om zich, ondanks de tegenwerking der oudere generatie, als hoofd te doen gelden. Zoowel tengevolge van den slag aan het animistisch leven toegebracht, door het verdwijnen der geestenhuisen, als door het meerdere contact met vreemdelingen en latere oprichting van scholen, werd een der grootste hinderpalen voor zijn gezag: — de vrees voor bezwering — zoo goed als opgeruimd.

Uit de oorspronkelijke zuivere bestuursvertegenwoordiger groeide een volkshoofd dat, ofschoon nog op een lagen trap van ontwikkeling staande, als zoodanig werd erkend en, gerugsteund door het bestuur, langzamerhand de vraagbaak en voorganger werd die de bevolking onder het nieuwe regime noodig had.

De bestuursinvloed breidde zich thans sneller uit, verderfelijke animistische gebruiken konden, niettegenstaande den schroom der bevolking om daarover te spreken, worden opgespoord en tegengegaan en momenteel is de toestand van dien aard dat van een geregeld

bestuur kan worden gesproken, waarin de korano de plaats bekleedt die hem uit hoofde eener maatschappelijke behoefte toekomt.

Dat nog veel aan het werk dezer hoofden ontbreekt, ligt voor de hand. Men verandert een steentijdperkmensch niet binnen luttel jaren in een voorganger die er mag zijn, noch is de communale idee van samenleving, zooals die sedert duizenden jaren werd nagestreefd, in een handomdraai te vervangen door een erkenning van centraal gezag, zoolang dit niet berust op persoonlijkheid, doch nog alle teekenen vertoont van een kunstproduct, geschapen door de behoefte van een nieuwe overheersching en daarmee gepaard gaande omvorming van sociale gewoonten.

Het Oostelijk deel.

Een communale maatschappij zooals die hiervoren in het kort werd geschetst bestond slechts ten Westen van Demta, doch het wantrouwen waarmede de Papoea iederen vreemdeling beschouwde, gevoegd aan de weinig intensieve pogingen van het bestuur om in de adatverhoudingen door te dringen, waren oorzaak dat van de geheele onderafdeeling vrijwel eenzelfde beeld werd verkregen.

Zoo er al getracht werd banden met eventueel bestaande volkshoofden aan te knopen, leed dit streven overal schipbreuk op de vooropgezette bedoeling der bevolking om die hoofden achter te houden. Zoo sterk was de onwil van de inwoners om de adathoofden aan het bestuur bekend te maken, dat nog in 1926 slechts een viertal hunner zich beschikbaar stelde om als kamponghoofd op te treden en deze gevallen nog alle zeer kleine kampongs betroffen.

Sedert 1926 werden de nasporingen op adatgebied door het bestuur stelselmatig ter hand genomen, familie- en stamverhoudingen nagegaan en aan menige verderfelijke gewoonte een einde gemaakt. De val van het karawarie-wezen ontnam aan de eeuwenoude gebruiken met hare gewilde geheimzinnigheden en noodzakelijke fopperij den stralenkrans die de leden van deze instelling daaraan in eigen belang hadden verleend. Het weefsel van leugen en bedrog, culmineerend in den ritus van deze geestenvereering, werd vaneen gereten, de vrouwen kregen steeds meer te hooren van de meer dan onhebbelijke wijze waarop zij door de mannen middels het karawarie-systeem waren klein gehouden en uitgebuit, terwijl de jeugd de oogen opening en voor de eer van het lidmaatschap bedankte.

Voortdurend werden door de oudere generatie nog pogingen in het werk gesteld om den tanenden invloed te herwinnen, doch zonder

positie

succes. Een algeheele ommekeer was aangevangen, men kon na het verdwijnen der tempels niet meer den waren luister ten toon spreiden en deed dus noodgedwongen afstand van zoo menig materieel voordeel, dat het scherm met de bedreiging der geestenwereld had opgeleverd. De animistische gebruiken verwaterden of gingen te gronde en thans was de tijd voor bestuur zoowel als zending aangebroken om de leemten in het geestelijk leven aan te vullen. Zienderoogen oriënteerde de bevolking zich op godsdienst en onderwijs, de landbouw kwam, na het sluiten van de voor het land verderfelijke jacht op paradijsvogels, op het eerste plan en heeren- zoowel als gemeentediensten in goede orde doorgevoerd, deden het hunne om de mannen eenigszins te genezen van hun gemakzucht en brachten van lieverlede de overtuiging dat mannenarbeid nu niet bepaald een schande of nadeelig was. Het nauwere contact met de bevolking vorderde goed. Waar vroeger een wantrouwend stilzwijgen in acht was genomen, werd nu en dan reeds een stem uit het diepste binnenste van het vroegere karawarie-wezen vernomen. Hier en daar schroomde men niet langer om het animistische zieleleven te openbaren en al diende de toehoorder zeer voorzichtig met zijn informaties te zijn en ze menigmaal onder bijvoeging van een korreltje zout te verwerken, zoo kon toch na verloop van tijd een beeld worden verkregen van den opbouw der inheemsche maatschappij in het Oosten der onderafdeeling.

Wat wel het meest typeerende onder de verkregen inlichtingen was, was het bestaan van erkende en met groot gezag bekleede adathoofden in alle nederzettingen Oostelijk van Demta.

In de Humboldtsbaai voert zulk een hoofd den titel van harsorie; nabij de grens van Australisch Nieuw Guinée wordt hij bari, aan het Sentanimeer ondoforo, in de Moenggestreek, Zuidwestelijk van het Cycloop gebergte, doine, bij de Nimborans dagona, nog verder naar het Zuiden dekenei en aan de Tanah merah baai ondowafi genoemd. In hem was en is het hoogste centraal gezag vertegenwoordigd dat in een Papoesche nederzetting bestaat. Ofschoon tengevolge van zijne onthouding van openbare zaken sedert de vestiging van ons bestuur, zoomede door de ideeën der jongere generatie een weinig op den achtergrond geraakt, bleek hij bij zijn ontmaskering een factor van groot belang in de samenleving.

In de eigen nederzetting onvoorwaardelijk als de hoogste erkend, bedeed met een hoogere macht in het stamverband, was hij de meest autocratische heerscher die men zich in deze primitieve maatschappij vermocht te denken. Dat hij desondanks zoolang schuil kon blijven

voor het bestuur vond zijn oorzaak in de meer dan eenvoudige wijze waarop hij zich in zijn klein vorstendom bewoog. Geen uiterlijke teekenen van zijn waardigheid verrieden wie men voor had, geen slaafsche gehoorzaamheid of Oostersch eerbetoon vielen hem ten deel, noch voerde hij een staat welke van die der omgeving verschilde. Zijn hofhouding muntte uit door soberheid.

Meer dan twee vrouwen werden zelden — „onderhouden” — zou het woord niet zijn want hij als man onderhield niemand, zoo min als eenig ander mannelijk wezen zulks in den lande deed.

Hoogstens had men hem op het spoor kunnen komen door aandacht aan zijn vrouwen te schenken, die bij werkzaamheden buitenshuis menigmaal een kleed van geklopte boomschors, versierd met kralen en bepaalde figuren als een kap op het hoofd droegen, neerhangende over schouders en rug. En wie, die bij toeval of geleid door speurzin, eenig standverschil op het spoor zou zijn gekomen, zou aan de geringe afwijkende streepjes van dien hoofdtooi hebben ontdekt dat hij een vrouw van den hoogsten bewindhebber ontmoette.

Zoo bleef tengevolge van de weinig opvallende leefwijze dezer hoofden hun bestaan langen tijd voor de vreemdelingen een open vraag, wat juist de bedoeling der bevolking was.

Toen eindelijk en nog niet lang geleden het ijs werd gebroken en de belangstellende tusschen de schotsen hier en daar een vaargeultje vond om tot den kern van de zaak door te dringen, ontdekte hij dan ook een zoo goed als maagdelijk terrein van operatie en wachtte hem een dankbare taak. Hier en daar een graantje pikkend werd met veel geduld en voorzorg een behoorlijk beeld verkregen van de Papoesche maatschappij in haar oorspronkelijk wezen in het algemeen en de hoofdenkwestie in het bijzonder.

De titel van „ondowafi” bleek de meest verspreide. Ondanks het groote aantal talen en dialecten in deze streken begrijpen alle stammen dat met deze betiteling hun adathoofd wordt bedoeld, weshalve wij ons verder aan de benaming zullen houden.

De „ondowafi” ontleent zijne positie aan het instituut van erfopvolging.

Een eigenaardig mengelmoes van autocratische en communale gebruiken wordt bij het optreden van een nieuwen titularis gevolgd. Kleine plaatselijke verschillen daargelaten treedt de oudste zoon automatisch in de plaats van zijn vader. Hierbij wordt geen ceremonieel vertoon gemaakt. Na het verscheiden van den vader of de overdracht van de waardigheid door dezen op den zoon, maakt de

*onderscheidig
tegen hof*

vrouwen

laatste den volke bekend dat hij thans „ondowafi” is en men hem heeft te gehoorzamen. Feesten worden bij deze gelegenheid niet gevierd, zoodat wederom valt te constateeren het gemis aan uiterlijk vertoon, waardoor men wel geneigd zou zijn dit adathoofd als primus inter pares te beschouwen, hetgeen evenwel eene verkeerde conclusie zou blijken.

Bijaldien de oudste zoon geestelijk of lichamelijk ongeschikt is om de functie van „ondowafi” te vervullen, treedt automatisch de tweede zoon in de rechten van den vader en bij ontstentenis van dezen de derde enz. Zijn geen zonen capabel of beschikbaar, dan wordt een jongere broeder van den titularis verkozen door de bevolking of, waar familiehoofden bestaan, zooals aan het Sentanimeer, door deze. De verkiezing heeft met den vorm van een met dien naam aangeduide gebeurtenis in beschaafder oorden geen overeenkomst, doch draagt meer het karakter van eene bespreking, waarbij eenige ouderen en vertegenwoordigers van betere standen den toon aangeven.

Is de erfelijke opvolger nog te jong, dan wordt een oom met het regentschap belast, doch reeds als klein kind ontvangt de erfopvolger veel van wat hem rechtens zou toekomen als „ondowafi”. De moeder waakt bovendien voor zijn belangen, hetgeen, ofschoon de vrouw een nederige plaats in deze maatschappij inneemt, niet mag worden onderschat, daar haar als echtgenoot van den „ondowafi” vele faciliteiten toekomen.

Zooals gezegd is de „ondowafi” alleenheerscher. In sommige streken bestaan enkele gebruiken die zouden doen vermoeden dat hij aan beperkende bepalingen is gebonden, doch bij nader onderzoek blijken deze steeds een wassen neus te zijn voor dengene die zich daaraan zou willen vastklampen. Aan het Sentanimeer bloeit het instituut van familiehoofden, ter plaatse „koitero” of „kedzjero” genoemd.

Deze nu vertegenwoordigen ieder voor zich een grootere of kleinere familiegroep en hebben over die groep een groote zeggingschap.

Als zoodanig zouden zij gemakkelijk een rol van belang in de gemeenschap kunnen spelen, doch doen dit niet dan in familie zaken, daar tenslotte de „ondowafi” zulk een overwegenden invloed bezit, dat zij zich als familiehoofd slechts in eigen kring kunnen doen gelden. Komt het zulk een „ondowafi” gewenscht voor, dan raadpleegt hij deze „koitero's”, maar hij is in geen enkel opzicht aan hunne meening gebonden en gaat geheel naar eigen goedvinden te

werk. Zelfs in zaken van oorlog of vrede is zijne beslissing bindend al zal hij niet verzuimen de familiehoofden te raadplegen.

Vooralszake grondrechten blijkt de sterke positie van den „ondowafi”. Geen duimbreed van dien grond valt buiten zijn toezicht; over de niet bij de familie's in gebruik zijnde terreinen beschikt hij naar willekeur; het houtgewas, zelfs het wild behooren hem toe. Verlaten tuinen worden onmiddellijk weer bij zijn domein gevoegd, al blijven ook de overjarige gewassen het eigendom van dengene die ze heeft uitgeplant. Verhuren en vervreemden van den grond is zijn goed recht, doch wordt aan het Sentanimeer in den regel eerst na overleg met de „koitero's” toegepast. In zaken van krijg of geschillen met andere nederzettingen beslist hij over de te nemen maatregelen, is aanvoerder, ontvangt na den slag geschenken van de tegenpartij ter verzoening met de familieleden der gewonden en gesneuvelden en treedt in alle kampongzaken als hoogste arbiter op.

In den regel was hij tevens hoofd van de karawarie, het geestenhuis, en had voor de regeling der dagelijksche karawarie-zaken de beschikking over een of twee ouderen die als goeroe en leider de zaak voor de „ondowafi” gemakkelijker maakten. Beslissingen van eenig belang berustten echter steeds in handen van den „ondowafi”.

De feesten, de jacht, de groote vischvangst en dergelijke belangrijke gebeurtenissen, die een integreerend deel van het bestaan uitmaakten, werden door hem geregeld.

De eerste oogst van een nieuwen tuin, de eerste vangst bij het trekken der groote scholen visch, al het wild, de eerste sagoe van een nieuw complex, alle bijzondere vondsten en vangsten zooals zeekoeien, groote schildpadden en onbekende dieren behoorden hem toe. Het was zijn taak om toe te zien dat de voorvaderlijke gebruiken behoorlijk in eere werden gehouden. Bij de ontvangst van een stuk wild droeg hij zorg voor de verdeeling onder de kamponggenooten en lette daarbij op dat degene die het wild had gedood, zelf niet bedeed werd, daar zulks in strijd met de gebruiken was. Een jager is het namelijk verboden zelf van het wild te gebruiken, teneinde de geest van het dier geen gelegenheid te geven hem te benadeelen.

Zelfs sieraden van groote waarde zooals bijzonder kostbare oude Portugeesche kralen, Portugeesche armbanden, fraaie steenen bijlen van hoogere dan de gebruikelijke waarde en curiositeiten behooren rechtens den „ondowafi”. Deze voorwerpen worden door hem bewaard in een negri-kas, de „nokeng negri”, waarover de „ondowafi” de absolute beschikking heeft. Wil hij een dier voorwerpen benutten

voor bruidsschat teneinde zijn huisgezin te vermeerderen, zoo staat hem dit geheel vrij. Hoofdzakelijk worden deze negeri schatten echter gebruikt om, ten behoeve van het algemeen, sagoebosscen, gronden en andere belangrijke zaken aan te koopen.

De „nokeng negri” wordt door den „ondowafi” met behulp van eenige personen bewaakt die ten allen tijde te zijner beschikking zijn tot het verrichten van hand- en spandiensten. Zij behooren tot de laagste standen der gemeenschap, eten de restanten van 's Konings disch, bewaken zijne vrouwen zoo die zich buitenshuis begeven, kortom zorgen voor alles en nog wat tegen vergoeding van den kost.

Een slavenbestaan leiden deze menschen allerminst, noch is van pandelingschap sprake. Zij groeien in den regel in het gezin van den „ondowafi” op en vormen daarvan een deel, worden goed behandeld en genieten veel vrijheid.

Een ander bewijs van de hooge positie van dit adathoofd is het eerbetoon dat men hem toekent. In alle stilte worden vele regelen gehuldigd die in kracht en strekking niet onderdoen voor de menigmaal bombastische eerbewijzen die elders worden toegepast.

Passeert men den „ondowafi” dan wordt gezwegen. In de nabijheid van zijn huis, of dat waarin hij vertoeft, wordt zorgvuldig elk rumoer vermeden. Hardop lachen in zijne nabijheid geldt als een zwaar vergrijp.

Een geschil in de kampong moet op eerste bevel zijnerzijds worden beëindigd, zoo niet dan stelt men zich aan eene zware boete, vroeger zelfs aan den dood bloot. Een ongehoorzaam of gevaarlijk lid der samenleving kon gemakkelijk op zijn bevel uit den weg worden geruimd, waarbij het gansch niet noodig was om geheimzinnig tewerk te gaan daar de „ondowafi” het volste recht had om zulk een persoon onschadelijk te doen maken.

Niet alleen aan de rechten van erfopvolging, doch wellicht nog meer aan de omstandigheid dat hij in het erfelijk bezit was van de machtigste korwars en de hulp bezat van de voornaamste geesten, dankte de „ondowafi” zijn grooten invloed.

De machtige geesten die hem bijstonden en zijn wezen van hun kracht doordrongen, zijn bezweringen tot de gevaarlijkste, zijn medicijn tot de beste maakten, verzekerden hem gemakkelijk een belangrijk overwicht op de omgeving. Dat diverse van de krachtigste bezweringsattributen en korwars door hem werden bewaard en voor uitleening beschikbaar waren, droeg er veel toe bij om het respect der onderhoorigen te bestendigen, daar men nooit zeker was in wiens

handen de gevreesde voorwerpen op een gegeven moment zouden berusten.

Zoo bezaten, met uitzondering der Sekodorpen aan de Australische grens, alle kampongs hun eigen adathoofd, waaraan zij zich volkomen onderwierpen en die zij vreesden. De uitzondering hierop betreft den „bari” te Seko Jambe die over drie dorpen heerschte en in de twee andere Sekodorpen een vertegenwoordiger, den „meti tó” bezat welke hem strikte gehoorzaamheid verschuldigd was.

Na de ontdekking van de adathoofden en hunne positie in de inheemsche maatschappij diende te worden overwogen in hoeverre het gewenscht en noodig was om hen te erkennen en zoo mogelijk dienstbaar te maken aan het algemeen belang, dat onder bestuursleiding thans beter behoorde te worden gediend dan voorheen het geval was.

In aanmerking nemende dat vooral de „ondowafi” gebaat was bij eene bestending van den ouden gang van zaken; dat hem een krachtig machtsmiddel zou ontvallen door de algeheele vernietiging der animistische gebruiken en daarmee gepaard gaande verwerping der korwars en hulp der geesten, moest zeer voorzichtig worden aangevangen met het op den voorgrond brengen dezer adathoofden. De nieuwe lijn onder leiding van het bestuur gevolgd zou immers slechts gevaar loopen bij benoeming tot kamponghoofd van een „ondowafi” die met hart en ziel de voorvaderlijke gebruiken zou zijn toegedaan. Op zijn steun tot invoering van verbeteringen of het bijbrengen van meerdere kennis zou in geen geval behoeven te worden gerekend, daar alles wat nieuw voor de bevolking was een gevaar voor de macht en het aanzien van den „ondowafi” zou kunnen beteekenen. Bovendien waren meerdere kamponghoofden reeds zoo vele jaren als zoodanig werkzaam, dat men zich hier en daar reeds aan hen had onderworpen voor zoover het bestuurszaken gold en deze lieden naar buiten derhalve een dragelijk figuur als kamponghoofd sloegen.

Voetje voor voetje werd en wordt dan ook gewerkt aan verwezenlijking van het plan om de natuurlijke hoofden van lieverlede in het bestuursverband op te nemen. Waar de gelegenheid gunstig is en de titularis niet al te star aan zijne voorvaderlijke gebruiken gehecht is, wordt het adathoofd steeds meer door het bestuur gekend in allerlei zaken zijn kampong betreffende. Blijkt de man onbruikbaar of ontoegankelijk voor verbeteringen in zijne nederzetting dan wordt hij noodgedwongen gepasseerd teneinde hem niet als struikelblok op

den weg te stellen, die onder geregelde leiding thans door de bevolking wordt bewandeld.

Niettemin wordt in dit geval getracht zijn zoon die hem naderhand zal opvolgen, eenig onderwijs te doen volgen teneinde deze, na meerdere jaren contact met het bestuur, als kamponghoofd te kunnen aanstellen. Verkiezingen werden totnutoe niet gehouden. De aanstelling van den een of anderen Maleisch sprekenden Papoea tot kamponghoofd was reeds een parodie op alles wat hoofdenbestuur heette, doch zou van nog minder doorzicht getuigen, indien men de comedie van eene verkiezing ging opvoeren daar, waar reeds door het adathoofd achter de schermen was beslist wie de „karena kantor” zou moeten spelen.

Wanneer na verloop van tijd de adathoofden alle in eene bestuursfunctie als volkshoofd werkzaam zullen zijn, een kwestie die binnen luttele jaren kan zijn opgelost, dan kan aan de opleiding der hoofdenzonen de noodige zorg worden besteed en is uit hoofde der erfelijke opvolging eene verkiezing voor kamponghoofd niet alleen overbodig doch zelfs uitgesloten te achten daar men door eene verkiezing de adat met voeten zou treden en een geweldige tweespalt zou veroorzaken in nederzettingen die een eenigszins recalcitrante partij zouden herbergen.

Resumeerende, kan worden gezegd dat van de voorhanden adatinstellingen ten aanzien van het hoofdenvraagstuk een nuttig gebruik kan worden gemaakt, mits gedurende de eerstvolgende jaren zeer langzaam en voorzichtig de daartoe geschikte adathoofden op het juiste moment tot kamponghoofd worden benoemd na reeds geruimen tijd naast het bestaande kamponghoofd in alle zaken door het bestuur te zijn gekend, waardoor zij niet alleen een inzicht verkrijgen in de werkzaamheden van het bestuur, doch tevens kunnen dienen om den als *quantité négligeable* beschouwden titularis eenigszins te rugsteunen.

De voormalige kamponghoofden, geen adathoofd zijnde, kunnen langzamerhand hun adathoofd als tolk terzijde leeren staan en naderhand de functie aan hem overdragen.

Ten Oosten van Demta is op deze wijze een goed hoofdenbestuur in te voeren, waarbij de bestaande voorbeelden een gunstig teken zijn dat de vervanging der uit vroeger systeem spruitende kamponghoofden door de adathoofden, mits met overleg doorgevoerd, eene aanmerkelijke verbetering zal beteekenen.

Ten Westen van Demta zal bij gebrek aan adathoofden moeten

worden volstaan met de meest geschikte der thans bestaande kamponghoofden, terwijl in den vervolge verkiezingen voor dit ambt de vacatures zullen moeten vullen. Men is daar nog niet zoo ver om opzettelijk een indolent persoon te kiezen in de hoop daardoor gemakkelijker aan de maatschappelijke plichten te ontkomen, doch stelt prijs op iemand die voor de bevolking opkomt en belichaamt daarin wederom eenigszins de idee van den voorvechter, die slechts in noodzakelijke gevallen zich doet gelden.

119

